

**УДК 614.2-058:355.5(477)**

**СТАН ЗАХВОРЮВАНОСТІ, ГОСПІТАЛІЗАЦІЇ ТА ЗВІЛЬНЕНЬ  
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК  
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

**<sup>1</sup>Бадюк М.І., <sup>1</sup>Микита О.О., <sup>1</sup>Ковида Д.В., <sup>1</sup>Гутченко К.С., <sup>2</sup>Губар А.М.**

**<sup>1</sup>Українська військово-медична академія**

**<sup>2</sup>Командування Сухопутних військ Збройних Сил України**

**Резюме.** В статті проаналізовано показники захворюваності, госпіталізації та звільнень військовослужбовців Сухопутних військ Збройних Сил України. Обґрунтовано необхідність подальшого удосконалення медико-організаційних заходів, спрямованих на профілактику і лікування військовослужбовців Сухопутних військ Збройних Сил України.

**Ключові слова:** військовослужбовці, Сухопутні війська Збройних Сил України, захворюваність, госпіталізація, звільнення за станом здоров'я.

**Вступ.** Проблема оцінки стану здоров'я населення України завжди посідала важливе місце у соціальному, економічному, культурному житті суспільства, що позначалось як на окремих складових національної безпеки, так і на боєготовності власних Збройних Сил (ЗС) [1].

В оцінці стану здоров'я традиційно використовується комплекс взаємопов'язаних показників – показники захворюваності (загальна, первинна, госпіталізована й ін.) та інтенсивність звільнення за станом здоров'я [2, 3].

В умовах реформування ЗС України для визначення пріоритетних напрямів покращення системи медичного забезпечення першочерговим є системний аналіз причин звертань за медичною допомогою, госпіталізації та звільнення за медичними показаннями військовослужбовців Сухопутних військ (СВ) ЗС України, як найбільш чисельного виду ЗС України [4, 5].

Тому, дослідження причин захворюваності, госпіталізації та звільнення за станом здоров'я військовослужбовців СВ ЗС України є важливою складовою комплексної оцінки їх стану здоров'я і вкрай необхідним для удосконалення медико-організаційних заходів, спрямованих на профілактику та лікування у ЗС України.

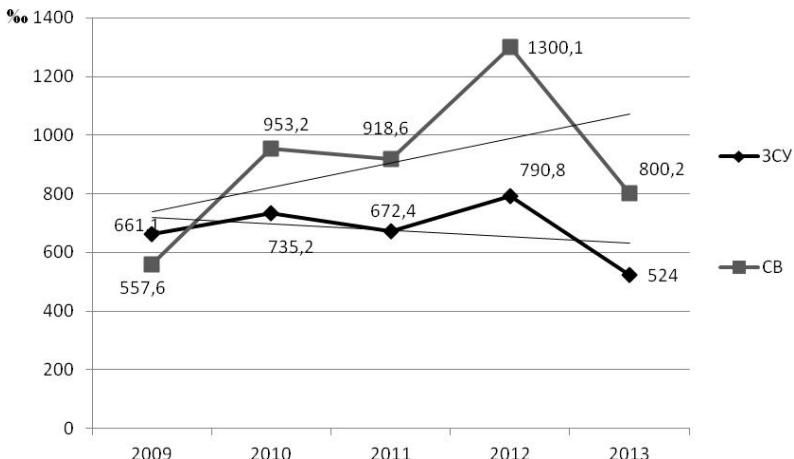
Метою роботи є аналіз первинної захворюваності, госпіталізації та звільнення за станом здоров'я військовослужбовців СВ ЗС України.

Матеріали та методи дослідження. Матеріалами слугували дані річних медичних звітів форма 2/МЕД та форма 3/МЕД за всі військові частини та заклади охорони здоров'я ЗС України у період з 2009 по 2013 рр. [6].

Для дослідження використовувались наступні методи: бібліо-семантичний, статистичний, системного аналізу.

**Результати дослідження та їх обговорення.** Нами було проведено порівняння показників первинної захворюваності військовослужбовців СВ ЗС України з показниками первинної захворюваності військовослужбовців ЗС України з урахуванням категорій військовослужбовців (строкової служби, офіцерів, військової служби за контрактом) за 2009–2013 рр.

Встановлено, що динаміка рівнів первинної захворюваності військовослужбовців СВ ЗС України має тенденцію до зростання, на відміну від динаміки аналогічних показників у військовослужбовців ЗС України, рис. 1.

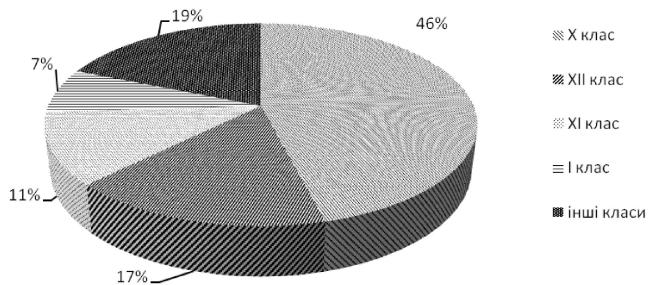


**Рис. 1.** Динаміка первинної захворюваності військовослужбовців СВ ЗС України та військовослужбовців ЗС України за 2009-2013 рр.

Зростання первинної захворюваності військовослужбовців СВ ЗС України відбувається за рахунок зростання відповідних показників військовослужбовців строкової служби у 4,8 рази (з 1083% – у 2009 р. до 5248% – в 2013 р.). Водночас, у офіцерів і військовослужбовців військової служби за контрактом СВ ЗС України відмічається зниження рівнів первинної захворюваності – з 1386% до 910% та з 1468% до 916% відповідно.

Аналіз динаміки первинної захворюваності військовослужбовців строкової служби за основними класами хвороб засвідчив, що зростання первинної захворюваності відбулося переважно за рахунок хвороб органів дихання (клас X), хвороб шкіри та підшкірної клітковини (клас XII), хвороб органів травлення (клас XI), інфекційних та паразитарних хвороб (клас I), рис.2.

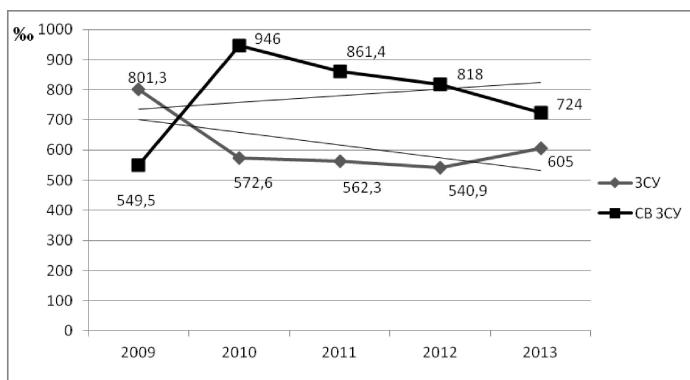
У структурі первинної захворюваності офіцерів перші місця посідають: хвороби органів дихання (46,1%), хвороби органів травлення (14,3%), хвороби системи кровообігу (6,6%), хвороби кістково-м'язової та сполучної тканини



**Рис. 2.** Структура первинної захворюваності військовослужбовців строкової служби СВ ЗС України.

(6,2%), хвороби нервової системи (5,3%). Схожа картина спостерігається і серед військовослужбовців військової служби за контрактом, у яких структуру первинної захворюваності формували хвороби органів дихання (45,8%), хвороби органів травлення (13,7%), хвороби шкіри та підшкірної клітковини (7,2%). Таким чином, основними класами хвороб, що впливають на величину показника первинної захворюваності серед військовослужбовців СВ ЗС України у період з 2009 по 2013 рр., стали хвороби органів дихання та хвороби органів травлення.

За результатами проведеного нами аналізу встановлено, що динаміка рівнів госпіталізованої захворюваності військовослужбовців СВ ЗС України має тенденцію до зростання, на відміну від динаміки аналогічних показників у військовослужбовців ЗС України у період з 2009 по 2013 рр., рис.3.

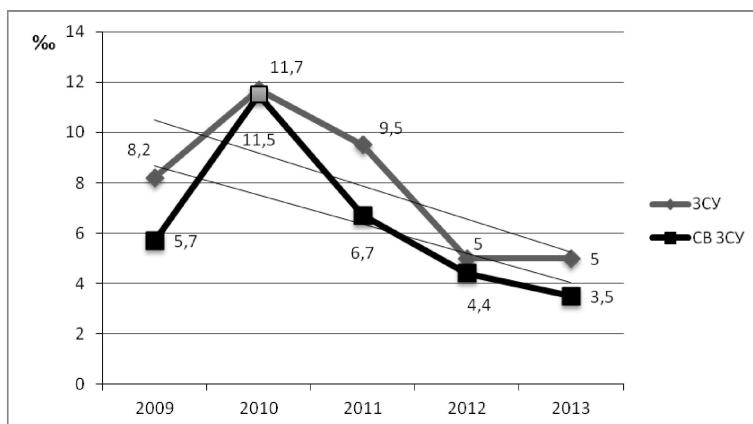


**Рис. 3.** Динаміка показників госпіталізованої захворюваності військовослужбовців СВ ЗС України та військовослужбовців ЗС України за 2009-2013 рр.

Підвищення рівнів госпіталізованої захворюваності військовослужбовців СВ ЗС України відбувалася за рахунок госпіталізованої захворюваності військовослужбовців строкової служби (з 807% у 2009 р. до 1534% у 2013 р.).

У структурі госпіталізованої захворюваності хвороби органів дихання посідають перше рангове місце серед усіх категорій військовослужбовців. За досліджуваний період відмічається зростання рівнів госпіталізованої захворюваності з хворобами органів дихання, а саме: у військовослужбовців строкової служби з 504% до 1895%, у офіцерів з 60% до 117%, у військовослужбовців військової служби за контрактом з 74% до 134%. Наступне рангове місце серед складових госпіталізованої захворюваності військовослужбовців СВ ЗС України посідають хвороби органів травлення, рівень яких зріс у 5,2 рази у військовослужбовців строкової служби та у 1,1 раз – у військовослужбовців військової служби за контрактом. Тоді, як у офіцерів цей показник знизився на 7%. Третє рангове місце серед госпіталізованої захворюваності у військовослужбовців строкової служби посідають хвороби шкіри і підшкірної клітковини, показник яких у період з 2009 по 2013 рр. зріс з 100% до 391%. У той час, як у офіцерів і військовослужбовців військової служби за контрактом на третьому місці – госпіталізація з приводу хвороб системи кровообігу (з 43 до 61% та 30% відповідно).

За даними річних звітів за досліджуваний період встановлено, що у СВ і у ЗС України в цілому рівень звільнень за станом здоров'я зменшився, рис.4.



**Рис. 4. Динаміка показників звільнень військовослужбовців СВ ЗС України та військовослужбовців ЗС України за 2009-2013 рр.**

Слід зазначити, що переважною причиною звільнень у цей період серед військовослужбовців строкової служби СВ ЗС України є розлади психіки та поведінки (2%), хвороби органів травлення (1,2%) та хвороби системи кровообігу (1,1%). Зростання рівня звільнень з 2009 р. до 2013 р. відбулося за рахунок розладів психіки та поведінки (з 1,18% до 3,27%) і хвороб системи кровообігу (з 0,78% до 1,14%). Однак, розлади психіки та поведінки не є основними причинами первинної захворюваності та госпіталізованої захворюваності військовослужбовців строкової служби СВ ЗС України. Це можна пояснити недостатнім рівнем виявлення даної патології у період призову або під час адаптації до військової служби.

Серед офіцерів СВ ЗС України, які були звільнені за станом здоров'я, можна виділити наступні основні причини: хвороби системи кровообігу (3,5%), хвороби нервової системи (1,2%), хвороби кістково-м'язової системи (0,5%) та хвороби органів травлення (0,4%). Зростання рівня звільнень за станом здоров'я відбувається з приводу хвороб кістково-м'язової системи (з 0,42% у 2009 р. до 0,66% у 2013 р.). При чому, хвороби кістково-м'язової системи не являлися основною причиною госпіталізованої захворюваності військовослужбовців СВ. Можна припустити, що це пов'язано з пізніми зверненнями за медичною допомогою і як наслідок – високим рівнем ускладнень даної патології.

Відносно сприятливою за досліджуваний період є ситуація з приводу рівня звільнень за станом здоров'я військовослужбовців військової служби за контрактом (зниження показників з 5,1% у 2009 р. до 2,8% у 2013 р.). Основними причинами звільнень за станом здоров'я військовослужбовців військової служби за контрактом СВ ЗС України можна виділити хвороби системи кровообігу (1,9%), розлади психіки і поведінки (0,6%) та хвороби нервової системи (0,5%). У період з 2009 р. по 2013 р. спостерігається зменшення випадків звільнень за цими класами хвороб. Слід зазначити, що хвороби системи кровообігу були однією з основних причин госпіталізованої захворюваності, але не відмічалися серед основних причин первинної захворюваності військовослужбовців військової служби за контрактом. Водночас, розлади психіки і поведінки та хвороби нервової системи не є основними причинами первинної та госпіталізованої захворюваності. На нашу думку, даний факт може свідчити про низький рівень звертань військовослужбовців військової служби за контрактом СВ ЗС України за медичною допомогою або недостатній рівень діагностики актуальної патології.

Порівнюючи патологію, що посідає чільні місця серед первинної, загальної та госпіталізованої захворюваності у військовослужбовців, необхідно відзначити відсутність чіткого зв'язку із основними захворюваннями, що спричиняють звільнення. Проведений статистичний аналіз засвідчив

відсутність достовірного кореляційного зв'язку між показниками захворювань, що спричиняють звільнення усіх категорій військовослужбовців СВ ЗС України, із відповідними показниками первинної, загальної та госпіталізованої захворюваності.

### **Висновки**

1. Встановлено, що показники рівнів первинної та госпіталізованої захворюваності військовослужбовців СВ ЗС України має тенденцію до зростання, на відміну від аналогічних показників у військовослужбовців строкової служби ЗС України.

2. Основними класами хвороб, що сприяли зростанню показників первинної захворюваності серед військовослужбовців СВ ЗС України у період з 2009 по 2013 рр., були хвороби органів дихання та хвороби органів травлення, що свідчить про необхідність подальшого удосконалення медико-організаційних заходів, спрямованих на профілактику цих патологій.

3. Виявлено відсутність кореляції показників захворювань, що складають основні причини звільнень усіх категорій військовослужбовців СВ ЗС України, із відповідними показниками первинної, загальної та госпіталізованої захворюваності.

### **Література**

1. Романченко І. Щодо визначення завдань безпекового супроводу реалізації національних інтересів у системі гарантування національної безпеки / І. Романченко, В.Богданович, І.Свида // Наука і оборона. 2013. - №2. – С.12-18.

2. Общественное здоровье и здравоохранение. Национальное руководство / Под ред. В.И.Стародубова, О.П.Щепина и др. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2013. – 624 с.

3. Резванцев М.В. Состояние и перспективы мониторинга здоровья военнослужащих / М.В. Резванцев, С.М. Кузнецов, В.В. Иванов и др. // Военно-медицинский журнал. – 2014. – Т. 335, №1. – С. 17-25.

4. Біла книга – 2012. Збройні Сили України / За ред. Центру Разумкова. – Київ, 2013. – 80 с.

5. Коваль О.В. Загальна багаторічна захворюваність військовослужбовців Збройних Сил України: захворюваність військовослужбовців офіцерського складу (повідомлення перше) / О.В. Коваль, О.А. Белов, Є.Б. Лопін. // Військова медицина України. – 2009. – Т. 9, №4. – С. 74-80.

6. Директива Начальника Генерального штабу Збройних Сил України № ДГШ-11 від 17.12.2001 р. «Про затвердження Табеля термінових донесень з медичної служби (№7)». – Київ: МО України, 2001. – 473 с.

**Резюме.** В статье проанализированы показатели заболеваемости, госпитализации и увольнений военнослужащих Сухопутных войск

Вооруженных Сил Украины. Обоснована необходимость дальнейшего совершенствования медико-организационных мероприятий, направленных на профилактику и лечение военнослужащих Сухопутных войск Вооруженных Сил Украины.

**Ключевые слова:** *военнослужащие, Сухопутные войска Вооруженных Сил Украины, заболеваемость, госпитализация, уволение по состоянию здоровья.*

**Summary.** The article analyzes the incidence of morbidity, hospitalization and dismissed of Army of the Armed Forces of Ukraine . The necessity of further improvement of medical and organizational activities aimed at the prevention and treatment of Army of the Armed Forces of Ukraine.

**Keywords:** *servicemen, the Army of the Armed Forces of Ukraine, morbidity, hospitalization, dismissed for health reasons.*

**УДК** 616-036.86-057.36

## **АНАЛІЗ ПЕРВИНОЇ ІНВАЛІДНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ЇЇ ФОРМУВАННЯ**

**Галушка А.М.<sup>1</sup>, Коваль О.В.<sup>1</sup>, Львокін І.М.<sup>2</sup>,**

**Романюк Ю.А.<sup>3</sup>, Набойченко О.В.<sup>4</sup>**

<sup>1</sup> Науково-дослідний інститут проблем військової медицини Української військово-медичної академії

<sup>2</sup> Військово- медичний клінічний центр професійної патології особового складу Збройних Сил України

<sup>3</sup> Клініка амбулаторної допомоги Головного військово- медичного клінічного центру „ГВКГ”

<sup>4</sup> Центральна військово-лікарської комісія Міністерства оборони України

**Резюме.** В статті наведені дані дослідження первинної інвалідності офіцерів та військовослужбовців за контрактом Збройних Сил України. Визначено та проаналізовано структуру первинної інвалідності військовослужбовців за віком, статтю, терміном служби, нозологічним формам, групам інвалідності, причинному зв'язку, а також встановлено особливості її формування.

**Ключові слова:** *військовослужбовець, первинна інвалідність, структура, класи хвороб, групи інвалідності, причинний зв'язок.*

**Вступ.** Інвалідність є важливою державною медико-соціальною проблемою та однією з складових, що характеризує стан здоров'я населення країни [9]. Якщо раніше шляхи рішення проблеми інвалідності бачилися переважно в медичній площині, то зараз на перший план виходить її соціальна складова [1, 3, 9]. На теперішній час інвалідом визнається особа, що має